

manden Erik) til den aabenbart for Haakon fordelagtige Arveforening 1212, ja det siges endog, at han i det følgende Aar i Forening med Jarlen har staaet bag den Reisning, som Bønderne gjorde mod Kong Inge.

Med de islandske Biskopper Paal af Skaalholt og Gudmund af Hole stod han i megen Forbindelse. Paal og han gave hinanden gjensidige Gaver, og Gudmund fik en Gave af Erkebiskoppen¹⁾.

Thore døde 8 August 1214.²⁾ I Inges (udførligere) Saga roses han som en forstandig Mand, meget venuesæl og af stor Myndighed og Anseelse i Norge.³⁾

En latinsk Indskrift, der mindede om Erkebiskop Thore, var til i Slutningen af det sextende Aarhundrede, men er nu forsvunden. Den fandtes i Tønsæt Kirke i Østerdalen og indeholdt, at denne Kirke, som da maa have hørt under Erkestiftet, var indviet af Thore (Therrichus) 1211, den 20 August.⁴⁾

1) Biskupa Sögur I 143, 571, 574—75, 588, II 88—102; her findes Adskilligt om den hellige Thorlaks Dyrkelse, som Thore ikke vilde vide af i Norge, medens han ikke forbød den paa Island o. s. v. Ogsaa et norsk Brev fra Thore til Islændingerne findes der.

2) Aarstallet efter Annalerne, Dødsdagen efter Scr. R. D. II 5. 14.

3) Omtrent paa samme Maade omtales han ogsaa i Biskupa Sögur II 88.

4) Jens Nilssøns Visitats-Bøger, udg. af Y. Nielsen, 33.

V.

GUTTORM.

1215—1224.

Ved Thores Død valgtes i samme Aar¹⁾ Guttorm, om hvis Herkomst intet andet med Vished kjendes, end at han var en Broder af den Halvard Skygna, der, ifølge Sverres Saga, 1200 blev dræbt i Nidaros som Sveitehøvding blandt Birkebenerne. Munch²⁾ har henkastet den Formodning, at han turde have været beslægtet med Reinsætten, hvilken han viste sig at være hengiven. Det kunde være tænkeligt, at ogsaa denne Erkebiskop i sin Tid har været i Paris hos Victorinerne, da han senere (1221) sees at have ladet deponere den i Norge indsamlede Romerskat i St. Victors Kirke i Paris og altsaa har staaet i Forbindelse med dette Convent.³⁾

Selvfølgelig drog Guttorm til Rom og hans Ophold her synes at have fundet Sted paa en interessant Tid, idet han vistnok er kommen til at være tilstede ved Innocents III's store lateranske Kirkemøde. Denne glimrende Forsamling, der repræsenterer Pavemagten paa dens høieste Tinde, sammentraadte vistnok først 1 Novbr. 1215, men Guttorms Udenlandsreise synes at have været usædvanlig længe. Flere islandske Annaler sætte nemlig vel hans Indvielse til 1215, men hans Hjemkomst først til 1216, og en af dem lader ham endog blive indviet

1) Fornm. Sögur IX, 226.

2) N. F. Hist. III, 558.

3) Dipl. Norv. VI No. 13.

først i det sidste Aar.¹⁾ Da Innocents III døde (16 Juli 1216), maa dog vel Guttorm have forladt Rom, da man seer, at Honorius III den 25 s. M. tilmelder ham og Norges øvrige Biskopper sit Valg.²⁾ Dog kan dette heraf ikke med Sikkerhed sluttes.

I Norge hører man saa ikke noget om Guttorm førend efter Kong Inges Død, der indtraf 23 April 1217. Erkebisen var da just paa Visitats i Haalogaland, og Skule Jarl, der i ham haabede at have en Tilhænger, vilde have Kongevalget udsat indtil hans Hjemkomst, hvilket støttedes af Gregorius Jonsson af Blindheim, men dog ikke skede. Ogsaa af Chorsbrødrene skulde ved samme Tid flere have været uvillig sindede mod den unge Haakon. Det viste sig ogsaa i det følgende Aar, at Erkebisen viste sig uvenlig mod Haakon, da han gik til Offers i Domkirken, men senere lod han dog Kongen vide, at han gjerne vilde være hans Ven. Kort efter forlangte han dog i Forbindelse med Skule, at Kongen skulde godtgjøre sin Herkomst ved Jernbyrd. Dette Forlangende har en Mærkelighed, som jeg ikke tidligere har seet paa-peget. Thi paa det samme lateranske Kirkemøde, hvor sandsynligvis Erkebisen selv havde været tilstede, vare Jernbyrd og andre Gudsdomme udtrykkelig forbudte!³⁾ Vel er det saa, at de ogsaa senere forekom, og at det var nødvendigt for Kardinal Vilhelm at forbyde Jernbyrden i 1247, efterat Forbudet ogsaa var overseet i Erkebiskop Sigurds Christenret, men det skulde dog synes lidet rimeligt for en Erkebisp at forlange en saadan Gudsdom fremmet efter det pavelige Forbud. Gudsdommen løb heldig af i Bergen. Nogle Aar efter har der (1222) fundet en Forklaring Sted mellem Guttorm og Kong Haakon; Erkebisen sagde, at hans Uvenlighed mod Kongen i dennes Barndom skrev sig fra „andre Mænds Raad“, men mere faa vi ikke at vide. Som bekjendt, var Erkebisen Ordfører ved det store Rigsmøde i Bergen 1223 og afsluttede dette med at erklære Haakons Rettigheder til

1) Ogsaa i Biskupa Sögur (I. 507) henføres Thores Død til det første Aar af en af Biskop Gudmunds Norgesreiser, Guttorms Hjemkomst først til det tredje og i en af Sagaerne om Biskop Gudmund (Bp. Sögur II. 99) siges endog udtrykkeligt, at Guttorm „var i Rom, da Thinget stod i Lateran“.

2) Dipl. Norv. I. No. 2.

3) Smlgn. Kolderup-Rosenvinge i Maanedsskrift for Literatur IV. 234 fgg. og samme Forf. i Kirkehist. Samlinger I. 32. Fr. Brandt, Forelæsninger over norsk Rets historie II. 275.

Riget godtgjorte. Han anbefaler samtidig til Kongens Gunst den unge Kongesøn Guttorm Ingesøn, der hermed forsvinder af Historien. Jeg tror dog paa et andet Sted at have godtgjort, at Efterkommere af denne Kongesøn kunne gjenfindes indtil henimod Aarhundredets Udgang.¹⁾

Aaret efter hint Rigsmøde døde Erkebiskop Guttorm (6 Febr. 1224).

Af mærkelige Begivenheder i hans Regjeringstid forøvrigt kan først anføres, at han erhvervede for Erkestolen den vigtige Rettighed at slaa Mynt ved egen Myntmester, dog af saadan Renhed og Størrelse, som af Kongen maatte bestemmes og „saalænge Erkebiskopperne ville være Kongens Venner“; vi vide ogsaa, at Retten, da denne sidste Betingelse ikke opfyldtes, for meget lange Tider blev tagen tilbage. Brevet herom er bevaret, men savner, som hyppigt er Tilfælde, Sted og Datum. Naar man har henført det til „ved 1220“, da er dette vilkaarligt.²⁾ Sandsynligere turde det være, at Rettigheden er indrømmet efter den omtalte Forklaring mellem Haakon og Guttorm i 1222, maa-ske efter Rigsmødet 1223. I Danmark havde Erkebisen af Lund allerede under Erik Eiegod opnaaet Andel i Mynteretten, hvilken der ogsaa har været indrømmet andre Biskopper, medens den i Norge aldrig er udøvet af andre Prælater end Erkebiskoppen.³⁾

Dernæst maa vi erindre, at man under Guttorm finder de første Spor af Tiggermunkes Optræden i Erkestiftet og i Norge overhovedet. En Dominikanermunk, Salomon fra Aarhus, kom ved tilfældige Omstændigheder til Nidaros 1221, hvor Skule Jarl tog sig af ham.⁴⁾ Det er muligt, at et Kloster for Brødre af denne Orden allerede strax er grundlagt i Byen, men Sikkerhed for dets Tilværelse haves ikke førend et Snes Aar senere, i 1240.⁵⁾ Det var dog da i fuld Virksomhed og altsaa vel idetmindste nogle Aar gammelt.

Erkebisperne havde Ret til at visitere de øvrige Biskopper i Kirkeprovindsen. Man finder 1221, at Pave Honorius III paalægger

1) Se mine Bidrag til Reins-Ættens Historie i Norsk Lit. Tidsskrift 3 R. IV.

2) Dipl. Norv. III. No. 1.

3) Se om de danske Biskoppers Myntrettigheder: H. Olrik, Konge og Præstestand i den danske Middelalder I. 2619 fgg.

4) Scr. R. D. V. 500.

5) Lange, D. n. Klostres Hist. 2. Udg. 228 fgg.

de norske Suffraganer at modtage sin Erkebiskop vel ved hans Visitsreiser, skaffe ham Underholdning og adlyde hans Formaninger. Samtidig befales der dem ogsaa at bistaa Erkebispen ved Indsamlingen af Peterspengene.¹⁾

¹⁾ Dipl. Norv. VI. No. 15-16.

VI.

PETER.

† 1226.

Da Kong Haakon, som just opholdt sig i Oslo, fik Erkebiskop Gutorms Død at vide, modtog han samtidig Efterretning om, at Chorsbrødrene allerede paa egen Haand havde skredet til Valg af hans Eftermand. Vi vide, at der mellem disse har været maaske endog et Flertal, som ikke yndede Kong Haakon, hvilket nu kunde være saa meget farligere, som Skule Jarl efter Rigsdelingen 1223 endnu stadigere end før havde sin Residents i denne Del af Landet, hvor han ogsaa selv hørte hjemme. Chorsbrødrenes Valg var da ogsaa strax bifaldt, maaske endog fremkaldt af ham. Om Jarlens Venskab med Chorsbrødrene vidner ogsaa den Gave af Jordegods, som han skjænkede dem 1225.¹⁾

Den valgte var Sigurd, der som Abbed af Tautra havde deltaget i det store Møde i Bergen det foregaaende Aar. Nu var han imidlertid ikke mere i Embedet, men opholdt sig udenlands, ja var endog stevnet, rimeligvis til sin Ordens Generalcapitel, til Afsættelse. Kongen var derfor meget misfornøiet og efter at have raadført sig med den gamle Biskop Nicolas, skrev han til Paven for at faa Valget casseret og anbefalede derimod en anden, nemlig mærkeligt nok netop den Mand, der med Breve fra Chorsbrødrene og Skule just var paa Veien til Rom og havde i Ærinde at anbefale Sigurd. Denne Mands Navn var Peter af Husastad, og han var strax villig til at samtykke i sin egen Opføielse.

¹⁾ Dipl. Norv. I. No. 8.